

Projekt ETNA a vzdělávání (seniorů) v kulturních institucích

Olga Búciová

Project ETNA and education for senior adults in cultural institutions

From September 2012 to July 2014, the project ETNA (Exploring Technologies and New Approaches in Art Education for Senior Adults) will be held within the European Lifelong Learning Programme Grundtvig. This project involves six European cultural and educational institutions headed by their chief coordinator, the educational center "Mu-zee-um" based in Oostende, Belgium. The project shall lead to the exploring of multiculturalism and stimulate a more active life (participating in transnational meetings). It offers seniors the opportunity to learn new technologies and to use them for international communication. The partner representing the Czech Republic is the Moravian Gallery in Brno, due to its long experience in the design of educational programs for the general public.

Keywords: education for seniors, seniors with special needs, workshops, interactive visits of museums, cultural life.

Od září 2012 do července 2014 probíhá v rámci evropského programu celoživotního učení Grundtvig projekt ETNA (Exploring Technologies and New Approaches in Art Education for Senior Adults). Na jeho naplnění se podílí šest evropských kulturně-vzdělávacích institucí v čele s hlavním koordinátorem, edukačním centrem „Mu-zee-um“ působícím v belgickém Oostende. Partnerem reprezentujícím Českou republiku je Moravská galerie v Brně s dlouholetou praxí v koncepci vzdělávacích programů pro širokou veřejnost.

Jak obsáhlý název výše napovídá, účelem projektu je rozvoj využití aktuálních technologií a nových přístupů při vzdělávání seniorů v oblasti umění a kultury, z toho především moderní a současné umělecké scény. Vymezením seniora je v tomto případě věková kategorie nad padesát let. Za vzájemné spolupráce se zde setkaly instituce různého typu a zaměření. Státní galerie s obsáhlým sbírkovým fondem, volnočasová kreativní centra i neziskové organizace sdružující vědce, pedagogy a umělce. Všeestrannou snahou je výměna strategií, prezentace výs-

ledků a zkušeností i mezinárodní propagace lokálních projektů a vlastních aktivit.

V rámci dvouleté realizace projektu jsou stěžejní společná mezinárodní setkání, kterých se kromě představitelů partnerských organizací zúčastňují také zástupci seniorského publika. Všechny instituce se v průběhu vymezeného období vystřídají v roli hostitele. Kromě řešitelské části je vždy v programu vyhrazen velký prostor pro prezentaci místních kulturních památek a zajímavostí. Významným přínosem projektu je tedy i navazování kontaktů v osobní rovině, možnost výměny profesních i privátních zkušeností a zážitků, srovnání socioekonomického kontextu, životních hodnot a pohledů na svět. Dochází tak zcela přirozeně k prezentaci kulturních identit i mezigeneračnímu dialogu.

V současné době je projekt zhruba v polovině délky svého trvání. Doposud byly uskutečněny dva výjezdy. První a po organizační stránce směřované setkání proběhlo logicky v Belgii jakožto domovské zemi iniciátora a koordinátora projektu. Edukační centrum „Mu-zee-

Mgr. Olga Búciová
Moravská galerie v Brně
olga.buciova@
moravska-galerie.cz

um“ sídlí v přístavním a lázeňském letovisku Oostende. Jeho název je složeninou dvou nizozemských slov označujících „východní konec“. Mimo jiné je rodištěm světově proslulého symbolisty Jamese Ensora. Reprodukce děl tohoto malíře a grafika jsou zde k vidění na mnoha místech. Specifická estetika groteskních průvodů, masek a parodujících alegorií ovlivnila celé generace zdejších umělců. Zdejší charakteristický pohled na a za mlžný obzor severního moře rezonuje s melancholickou a delirickou atmosférou Ensorových obrazů. Hlavním zdrojem příjmu byl pro obyvatele města Oostende až do 60. let 20. století rybolov. V současnosti zde zastupují příbližně třetinu populace osoby starší šedesáti let. Podobné věkové složení čeká podle statistických průzkumů obyvatelstvo jihomoravské metropole Brna kolem roku 2050. Činnost centra „Mu-zee-um“ je napojená především na místní muzeum moderního umění s téměř identickým názvem „Mu-ZEE“. Sídlí v prosklené modernistické budově bývalého obchodního domu, což odpovídá i uměleckému inventáři. Ten je vymezen na díla vlámské moderny od konce 19. do první poloviny 20. století. Mu-ZEE pořádá tři výstavy ročně. V poměru je to jeden velký projekt ku dvěma menším. Volnočasový institut Mu-zee-um má organizovanou skupinu seniorských příznivců, kteří se angažují v programových a provozních činnostech organizace jako dobrovolníci. Přímé zapojení seniorů do utváření a realizace programové nabídky je zde běžnou součástí vzdělávací praxe.

V únoru 2013 proběhlo v pořadí druhé setkání u bulharského partnera Foundation Humanity sídlící v Sofii. Foundation Humanity je neziskovou organizací založenou před dvaceti lety s cílem podporovat a chránit lidské hodnoty napříč

etikou, mezilidskými vztahy a ochranou životního prostředí. Sdružení organizuje přednášky, workshopy, symposia a konference. Spolupodílí se na různých humanitárních iniciativách. Za dobu své existence vydalo také řadu publikací. V posledních letech se organizace Foundation Humanity hodně zaměřuje na evropské projekty týkající se vzdělávání, kultury, sociální a občanské tematiky.

Prozatím poslední plánované setkání se uskutečnilo v měsíci červnu 2013. Cílem bylo další přímořské městečko Margate nacházející se v britském regionu Kent. Zeměpisnou polohou i počtem obyvatel má velmi blízko k belgickému Oostende. Hostitelská galerie Turner Contemporary se zaměřuje na současné umění. Svým názvem odkazuje k romantickému krajináři Josephu Malordu Williamu Turnerovi, který do města často jezdil a maloval v něm panoramatické výjevy z pobřeží. Progresivní architektura galerie osobitě dotváří reliéf krajiny a v doprovodu uměleckých instalací promyšleně využívá okolního terénu. Turner Contemporary je pulsujícím kulturním centrem nejenom pro obyvatele městečka, ale i přilehlého okolí. Organizovaně sdružuje skupinku pravidelných návštěvníků různého věku, pro něž připravuje zájezdy, kreativní dílny a další čínorodé aktivity pod hlavičkou „Blank Canvas“.

Na podzim se uskuteční setkání v Lipsku. Německým partnerem je Essential Existence Gallery fungující jako výstavní prostor a otevřená platforma. Spojuje profesionální i amatérské umělce, technické nadšence a všechny, kteří mají zájem spolupracovat na výstavních projektech, workshopech a jiných formách umělecké exhibice. Ústředním tématem projektů pořádaných v Essential Existence Gallery je propojení umění a technologie či dopad nových médií na společnost, politiku a kulturu.

Seznam organizací zapojených do projektu ETNA:

- *Mu-zee-um (Oostende, Belgie)* <http://www.mu-zee-um.be/>
- *Moravská galerie v Brně (Brno, Česká republika)* www.moravska-galerie.cz
- *Essential Existence Gallery (Lipsko, Německo)* <http://www.eexistence.de/>
- *Humanity Foundation (Sofie, Bulharsko)* <http://humanity92.com/>
- *Turner Contemporary (Margate, Velká Británie)* www.turnercontemporary.org
- *Trzeci tor (Krakov, Polsko)* <http://trzecitor.pl>
- *Oficiální stránky projektu:* <http://etna-learning.weebly.com/>

Moravská galerie v Brně uvítá zahraniční partnery v únoru 2014. Exklusivně pro seniory nabízí již šestým rokem cyklus komentovaných prohlídek a výtvarných dílen nazvaný „Creativ 60+“. Za dlouhou dobu existence si cyklus našel pravidelné návštěvníky především z řad dlouholetých příznivců instituce. Mnozí z nich jsou členy Společnosti přátel Moravské galerie v Brně. Společnost byla založena jako občanské sdružení s cílem podporovat kulturní dění a podílet se na doprovodném programu spřízněné instituce. Kromě pravidelného cyklu tvůrčích setkání zařadila do programu také sérii přednášek zaměřených na současné umění pod názvem Mediální ETNA, pořádaných ve spolupráci s oborem Teorie interaktivních médií při Ústavu hudební vědy Masarykovy Univerzity.

Moravská galerie v Brně v současnosti spravuje celkem pět budov poskytujících prostor pro stálé i krátkodobé expozice. Představitelé cílové skupiny mají možnost výběru i z mnoha dalších dílen pro dospělé či dospělé s dětmi, přednášek, zájezdů a společenských akcí v rámci bohaté programové nabídky galerie. Za zmínku stojí také jednorázové sociální projekty. Prozatím poslední byl zaměřený na vybudování mezigeneračního hřiště při Jurkovičově vile, jedné z budov ve správě Moravské galerie v Brně. Herní prvky měli možnost navrhnout a vytvořit sami zájemci z řad veřejnosti pod profesionálním vedením umělkyně Lenky Klodové. Na základě dojmů z dobrovolnické iniciativy i projeveného sebevědomí seniorů u belgického partnera je patrné, že představa o aktivním životě ve starším věku zde má odlišnou civilní tradici. Jakkoliv se však ekonomická situace, mentalita, životní styl nebo společenské postavení českých a belgických seniorů od sebe liší, s potě-

šením jsme zaznamenali, že úroveň programové nabídky a vzdělávacích aktivit institucí ve vzájemném srovnání obstojí.

Posledním ze zahraničních partnerů projektu ETNA je polské sdružení Trzeci Tor. Opět se jedná o neziskovou organizaci založenou za účelem podpory kulturních akcí v návaznosti na hudbu, film, divadlo, tanec a audiovizuální umění. Tyto cíle naplňuje sdružení prostřednictvím organizace workshopů, festivalů a filmové produkce.

S nastupující problematikou stárnutí populace je srovnání přístupů a výchozích podmínek jedinců i organizací v různých evropských zemích nepochybně přínosem, a to nejen z pohledu zaměstnance galerie. Společným jmenovatelem v úsilí všech zúčastněných organizací je snaha vytvořit příjemné a inspirativní prostředí, prostor pro vzájemné setkávání a uvolněné vyjádření.

Senioři představují významnou návštěvníckou základnu většiny muzeí a galerií. Tyto instituce naproti tomu představují v životě starších občanů důležitý aktivní a kultivační prvek. Poskytují prostor k rozjímání, inspiraci a navázání tolik potřebných společenských kontaktů. Napomáhají udržovat svěží mysl a dobrou psychickou kondici. Právě podobné organizace budou hrát v budoucnu zásadní roli při zkvalitňování životní úrovně seniorů v kontextu širší sociální politiky. Navzdory klesajícím příjmům ze státních dotací disponují intelektuálním, duchovním i lidským potenciálem, který umožňuje poměrně lehce dostupné služby poskytované bez větších sociálních rozdílů. Doufejme, že toto sympatické specifikum bude platit jako jedna z mála konstant i za dalších čtyřicet let.